

REGION TARNOWSKI

120 minut w Tarnowie-Mościcach

„Przez większą część życia mieszkałem w Mościcach, ale ich wyjątkowość uświadomiłem sobie dopiero wtedy, kiedy zacząłem wyjeżdżać. Podczas studiów w Krakowie przekonałem się, że jest to unikalna, inna od pozostałych część Polski. W trakcie podróży zagranicznych dotarło do mnie, że jest to niezwykle miejsce również w skali międzynarodowej.”

Wilhelm Sasnal, Dziennik „Polska Europa Świat”, 15-07-2008

Tarnów
Tarnowskie Centrum Informacji
www.tarnow.travel

MSiIT
Małopolski System Informacji Turystycznej

Mościckie ciekawostki:

Nazwa „Mościce” pochodzi od nazwiska ówczesnego Prezydenta RP

25 VI 1929 Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych połączono w jedną jednostkę administracyjną podtarnowskie gminy Dąbrówkę Infulacką i Świerczków, nadając im nazwę Mościce, aby w ten sposób uczcić założyciela nowej przemysłowej dzielnicy Tarnowa, prezydenta RP Ignacego Mościckiego.

„Dysproporcje” Eugeniusza Kwiatkowskiego powstały w Mościcach

W latach 1930-1935 E. Kwiatkowski był dyrektorem fabryki i wraz z rodziną mieszkał w Mościcach. Podczas pobytu napisał „Dysproporcje - rzecz o Polsce przeszłej i obecnej”

Największa inwestycja lat 20. XX w. w Polsce!

Fabryka w Mościcach, obok budowy portu w Gdyni, stanowiła największą polską inwestycję lat 20. XX w.

Mościcki Klub Balonowy!

W 1935 roku w Mościcach powstał drugi co do wielkości w Polsce i ceniony w Europie, Mościcki Klub Balonowy. Klub eksploatował cztery balony i zrzeszał najlepszych inżynierów i aeronautów z całej Polski.

Badania profilaktyczne – pierwsze w Polsce!

PFZA jako pierwsza w kraju wprowadziła dla swoich pracowników badania profilaktyczne z prawdziwego zdarzenia.

Największa przemysłowa elektrociepłownia lat 30. XX w. w Polsce!

Fabryczna elektrociepłownia była ówczesnie największą przemysłową elektrociepłownią w Polsce, a jej 2 kominy, 114 metrów każdy, najwyższe w Europie! Niestety kominy już nie istnieją...

Banki amerykańskie a Mościce

Budowa fabryki została sfinansowana w dużej mierze ze środków pozyskanych przez Polskę z tzw. pożyczki stabilizacyjnej gwarantowanej przez banki amerykańskie.

Tramwaj tzw. Szybka Kolej Miejska i port rzeczny

W latach 80. XX w. została zaprojektowana trasa szybkiego tramwaju pomiędzy Mościcami a osiedlami na wschodzie Tarnowa. Zakładano, że tramwaj SKM jeździć będzie z prędkością 40 km/h i będzie miał podziemny tunel pod centrum miasta. Pomysł ten do dziś nie doczekał się realizacji. Kryzys światowy i wybuch II wojny światowej zniweczyły wcześniejszy plan budowy portu rzecznego w widłach Białej i Dunajca. Miał on zapewnić fabryce tani transport.

Mościce docenione w plebiscycie Wielkie odkrywanie Małopolski 2011

w kategorii „Miejscowość/Gmina” II miejsce zajęły Mościce „Dzielnica-Ogród Tarnowa”.

Osiedle „Za torem”

Centrum Sztuki Mościce

„Kasyno”

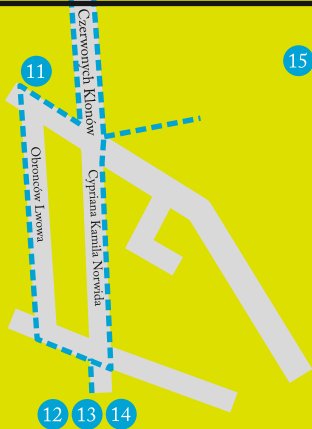

Park im. E. Kwiatkowskiego

WYDAWCA:
© Tarnowskie Centrum Informacji 2016
Rynek 7, 33-100 Tarnów
tel.: 14 688 90 90, fax: 14 688 90 92
mail: centrum@it.tarnow.pl
www.it.tarnow.pl www.tarnow.travel

Mościce

Tarnowskie Centrum Informacji - I miejsce w konkursie Polskiej Organizacji Turystycznej na najlepszy punkt IT w 2008, 2010, 2012, 2013 i 2015 roku!

Odnazka honorowa Ministra Sportu i Turystyki „za zasługi dla turystyki” w 2008 roku

Wyróżnienie dla strony www.it.tarnow.pl w konkursie „Złote Formaty 2008”

Dostarczamy kompleksowe i aktualne informacje o ofercie turystycznej Tarnowa i regionu.

W siedzibie TCI, Rynek 7 w Tarnowie, dostępne są:

- sala konferencyjna (max. 50 osób)
- mapy i przewodniki turystyczne
- tanie pokoje gościnne 1, 2, i 3 - osobowe
- wypożyczalnia rowerów
- przewodniki audio MP3
- przechowalnia bagażu

Mościce – modernistyczna „dzielnica-ogród”, przyłączona do Tarnowa w 1951 r. przyciąga swoim klimatem nie tylko mieszkańców innych dzielnic, ale coraz częściej gości, którzy zaurzeczni perłami renesansu na tarnowskiej starówce decydują się bliżej poznać Tarnów. Spacer po Mościcach zaczniemy i skończymy na pięci autobusowej przy Zakładach Azotowych. Z centrum Tarnowa (4,5 km) jest bardzo dobry dojazd kilkoma liniami autobusowymi, w tym najpopularniejszą „5”. Na zmotywowanych czeka obszerny parking tuż przy pięci. Rowerzyści dojadą wygodnymi ścieżkami rowerowymi.

Z pięci autobusowej udajemy się ul. Kwiatkowskiego w kierunku zachodnim. Po przejściu ok. 250 metrów po prawej stronie ulicy naszym oczom ukaze się budynek Dyrekcji Zakładów, **1** zbudowany w latach 1934 - 1938. Decyzja o budowie Państwowej Fabryki Związków Azotowych pod Tarnowem, w widłach Dunajka i Białej, na terenach folwarków Świerczków i Dąbrówka Infiucka będących w posiadaniu księcia Romana Sanguski, podjęta została w 1927 r. na posiedzeniu rządu RP w Warszawie. Za 670 ha Sanguszko otrzymał od państwa 210 tys. dolarów amerykańskich. Dwa lata później ukończono budowę fabryki i nastąpił technologiczny rozruch instalacji. Była to wówczas najnowocześniejsza fabryka w kraju. Na przesterżni 80 lat fabryka rozrastała się aby w latach 80. XX w. zatrudniać kilkanaście tysięcy mieszkańców miasta i regionu. Obecnie w grupie kapitałowej Azoty Tarnów, pracuje kilka tysięcy osób. Idąc dalej ul. Kwiatkowskiego mijamy po prawej stronie kilkupiętrowy budynek Mościckiego Centrum Medycznego oraz Zespół Szkół z 1947 r. **2** Po przeciwnej stronie ulicy znajduje się modernistyczny zespół zabudowy publicznej, tzw. Kasyno **3** Kompleks o kompozycji osiowej, symetrycznej składa się z budynku głównego i dwóch skrzydeł bocznych z dziedzińcem i parkiem od południa. Dziś znajduje się tu restauracja i pizzeria, a w jednym ze skrzydeł filia pogotowia ratunkowego. Z ul. Kwiatkowskiego skręcamy w ul. Głogową biegnącą środkową dzielnicę willowej (zespół urbanistyczny osiedla został wpisany w 1979 r. do rejestru zabytków), przeznaczonej dla kadry zarządzającej. Ulicę zamyka klasycystyczno-modernistyczny pałacyk wzorowany na Pałacu Łazienkowskim w Warszawie, tzw. „Dom Chemika” **4** - dawna „dyrektorówka”. Budynek zaprojektowany w latach 1927-1928 w warszawskim biurze architektonicznym Konrada Kłosa jest jednym z pierwszych budynków mieszkalnych Mościc. Przed II wojną światową był mieszkaniem dyrektora generalnych fabryki, m.in. E. Kwiatkowskiego. W tejże willi zatrzymywał się Ignacy Mościcki, kiedy wizytował Mościce. Jako nieliczny obiekt w Mościcach posiada oryginalne wyposażenie, w tym gabinet z biurkiem Kwiatkowskiego. Budynek wciąż należy do Zakładów Azotowych. Za pałacem rozpościera się założony w latach 20. XX w. Park im. E. Kwiatkowskiego, **5** w którym kilkadziesiąt lat temu istniał „małpi gaj” - małe zoo. Ulicą Jarzębinową kierujemy się na zachód aby dotrzeć do ul. Topolowej. Skręcamy w lewo w kierunku kościoła. Po drodze mijamy dwie kamienne ławki z 1929 r. **6** Na jednej z nich (od strony zachodniej) widnieje pozioma kreska – dotąd sięgała woda, podczas powodzi jaka miała miejsce w 1934 r.

Kościół p.w. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski **7** został zaprojektowany w 1941 r. Budowa świątyni miała miejsce po II wojnie światowej, w latach 1948-1956. Jest to jeden z największych kościołów w Tarnowie. Już w 1929 r. w jednym z magazynów zakładowych odprawiona została

msza święta a 2 lata później oddano tymczasową kaplicę. W 1938 r. bp. tarnowski Franciszek Lisowski erygował parafię w Mościcach (wówczas ponad 4 000 mieszkańców) pod wezwaniem św. Teresy od Dzieciątka Jezus i św. Andrzeja Boboli. Budowniczym kościoła był ks. Stanisław Indyk, wieloletni proboszcz w Mościcach. W budowie świątyni czynny udział mieli zarówno mieszkańcy Mościc, jak i pracownicy fabryki.

Z kościoła, ulicą Chemiczną, mijając duży parking, ogród przedszkole z 1954 r. oraz stadion żużlowy **8** po lewej stronie, kierujemy się w kierunku dworca kolejowego. Po prawej stronie mijamy rzeźbę W. Sasnała **9** - piramidę zbudowaną z cementowych kręgów obrzuconych lepkim. Wewnątrz jednego z kręgów data „28.03.1983” - wg autora nic nieznacząca data (równie dobrze mogła być inna), symbolizująca coś, co mogło, a nie zdarzyło się. Nawiązuje w ten sposób do czasów realnego socjalizmu i panującego wówczas wśród mieszkańców Tarnowa przekonania, że z powodu sąsiedztwa zakładów azotowych, Mościce stanowią będąc jeden z głównych celów dla rakiet spozaz „żelaznej kurtyny”.

Tuż za rzeźbą szklany budynek dworca kolejowego Tarnów-Mościce. **10** Przystanek kolejowy istniał już przed II wojną światową jako Tarnów-Dąbrówka a w czasach PRL jako Tarnów-Zachodni. Do lat 60. XX w. był to niewielki drewniany budynek powstały w 1927 r. Nowy gmach dworca, z przejściem podziemnym wyłożonym płytami granitowymi, został sfinansowany po równo przez fabrykę i koleje.

Przejdziemy podziemnym przechodzimy na drugą stronę torów kolejowych, gdzie 2 czerwca 1934 r. przy udziale Prezydenta RP J. Mościckiego wmurowano kamień węgielny pod budowę osiedla „Za torem”. **11** Fakt ten upamiętnia głaz z 1998 r. na skwerze u zbiegu ulic: Obronców Lwowa i Czerwoniej. Spacerujemy uliczkami: Obronców Lwowa, Sienkiewicza i Norwida. Domy na tym osiedlu budowane w trzech wielkościach, w zależności od potrzeb i posiadanych środków finansowych członków spółdzielni. Były to domy dla inżynierów, majstrów i robotników. Tutaj swoje wille mieli m.in. inżynierowie: Peterko, Hütle oraz Kubiński (na sąsiedniej ul. Willowej). Główną osią osiedla „Za torem” jest ulica Norwida, którą zamyka park-las Sosnina. **12** Przy ul. Norwida w 1950 r. oddano do użytku kolejną wielki gmach szkoły (obecnie m.in. IV LO **14**). Na skraju lasu Sosnina w 1941 r. utworzono cmentarz mościcki, **12** funkcjonujący do dnia dzisiejszego, ale będący praktycznie w środku nowego rozbudowanego się osiedla (obecnie całe Mościce zamieszkuje ponad 10 000 mieszkańców). Na zachod od osiedla „Za torem” powstało kolejne osiedle „Nasz Dom” przeznaczone dla średniej kadry technicznej i pracowników fizycznych.

Wracamy w kierunku „Azotów” ulicą Czerwonych Klonów. Jeśli mamy czas możemy przed wiaduktem skręcić w prawo w ul. Stanisława Anioła i po ok. 700 m dojść do wału rzeki Białej. Skręcając w lewo w kierunku mostu kolejowego docieramy do „Fortalicjum nad Białą”. **15** To element austriackiego systemu fortyfikacyjnego z czasów I wojny światowej. Piętrowa budowla, z półokrągłymi narożnikami, basztami i zachowanymi do dnia dzisiejszego otworami strzelniczymi, jest obiektem niedostępnym dla zwiedzających. Strażnik widać bardzo dobrze z podzięgu na trasie Kraków-Tarnów.

Idąc ulicą Czerwonych Klonów mijamy po lewej stronie wspomniany stadion piłkarsko-żużlowy (16 000 widzów; znany od ponad 50 lat w kraju dzięki sekcji żużlowej) a po prawej pozostałe obiekty sportowe. **16** Przy skrzyżowaniu ulic: Czerwonych Klonów i Traugutta uwagę przyciąga wyremontowany budynek byłego Domu Kultury Zakładów Azotowych. W 1972 roku w „Dniu Chemika” dokonano uroczystego otwarcia obiektu. Projekt wykonał zakopiański architekt inż. Zaufał. Budynek przeznaczony był dla terenów górskich, zrealizowany na płaskim terenie Mościc, na ile osiedla bloków, stał się dysonansem. Obecnie to Centrum Sztuki Mościce **17** z kinem, salami konferencyjnymi i największą w regionie salą widowiskową.

Ulicą Traugutta, mijając po lewej stronie budynek Komendy Miejskiej Policji, dochodzimy do ul. Ks. Indyka. Idąc dalej w kierunku wschodnim przechodzimy obok najwyższego budynku Mościc - byłego hotelu robotniczego **18** (obecnie hotel Cristal Park, kat. ****) i dochodzimy do Domu Sportu - kompleksu sportowego **18** (hala sportowa, basen), który zamyka tereny rekreacyjne Mościc od wschodu.

Spod Domu Sportu wracamy do skrzyżowania z ul. Ks. Indyka, którą idziemy w kierunku fabryki. Po drodze mijamy po lewej stronie najstarsze w Tarnowie bloki mieszkalne **20** oddane w latach 50. XX w. Z biegiem czasu, bloki zostały otoczone przez inne, tworząc kameralne osiedle zatopione w zieleni. Na słupach znajdujących się na terenie osiedla uważny obserwator zauważy głośniki - pozostałość po zakładowym radiowęźle. Z ul. Ks. Indyka skręcamy w lewo, w ruchliwą ul. Kwiatkowskiego, aby po przejściu ok. 100 metrów zakończyć spacer na pięci autobusowej.

Budynek Dyrekcji Zakładów
5 minut

„Dom Chemika”
5 minut

Kościół parafialny
15 minut

Rzeźba W. Sasnała
I dworzec kolejowy
10 minut

Osiedle „Za torem”
20 minut

Fortalicjum
25 minut

Centrum Sztuki Mościce
15 minut

Obiekty sportowe
10 minut

Dom Sportu
10 minut

Budynek Dyrekcji Zakładów

„Dom Chemika”

Kościół p.w. NMP Królowej Polski

Rzeźba W. Sasnała